

ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКЗАМЕН З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**Варіант 1154****Інструкція щодо виконання роботи**

Екзаменаційна робота складається з двох частин, що містять 25 завдань. Частина 1 містить 24 завдання, частина 2 – одне завдання.

На виконання екзаменаційної роботи з української мови відводиться 3,5 години (210 хвилин).

Відповідями до завдань 1-24 є цифра (число) або слово (кілька слів), послідовність цифр (чисел). Відповідь запишіть в зоні відповіді в тексті роботи, а потім перенесіть у бланк відповідей №1.

Завдання 25 частини 2 – твір за прочитаним текстом. Це завдання виконується на бланку відповідей №2.

Всі бланки ЄДЕ заповнюються яскравими чорними чорнилами. Допускається використання гелевої, або капілярної, або пір'яної ручки.

При виконанні завдань можна користуватися чернеткою. Записи у чернетці не враховуються при оцінюванні роботи.

Бали, одержані Вами за виконані завдання, сумуються. Намагайтеся виконати як можна більше завдань і набрати найбільшу кількість балів.

Бажаємо успіху!

Частина 1

Відповідями до завдань 1-24 є цифра (число) або слово (кілька слів), послідовність цифр (чисел). Запишіть відповідь у поле відповіді в тексті роботи, а потім перенесіть у БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ №1 справа від номера завдання, починаючи з першої клітинки, баз пробілів, ком та інших додаткових символів. Кожну букву чи цифру пишеть в окремій клітинці у відповідності з наведеними у бланку зразками.

Прочитайте текст і виконайте завдання 1-3.

(1) Грунтові сховища рідких радіоактивних продуктів і місця поховання твердих відходів можуть бути джерелами забруднення ґрунтів, ґрунтових і підземних (глибинних) вод. (2) <...> для попередження і запобігання небезпечних радіоактивних забруднень проводиться контроль за рухом ґрунтових вод від пунктів захоронення до виходу ґрунтових вод до поверхневого вододжерела. (3) Цей контроль здійснюється за допомогою спеціальних карт руху ґрунтових вод і можливої міграції забруднень.

1. Укажіть два речення, в яких правильно передається **ГОЛОВНА** інформація, що міститься в тексті. Запишіть номери цих речень.

1) Контроль за розповсюдженням радіоактивних продуктів в ґрунтовому потоці проводиться в свердловинах, глибина і розташування яких залежить від призначення споруд, гідрогеологічних умов та характеристик ґрунтів.

2) Контроль за рухом ґрунтових вод від пунктів захоронення радіоактивних відходів до виходу до поверхневого вододжерела, що здійснюється за допомогою спеціальних карт, дозволяє уникнути небезпечних радіоактивних забруднень.

3) Щоб уникнути небезпечних радіоактивних забруднень, за допомогою спеціальних карток здійснюється контроль за рухом ґрунтових вод від пунктів захоронення радіоактивних відходів до виходу до поверхневого вододжерела.

4) Рідкі і тверді радіоактивні відходи є джерелами забруднення ґрунтів, ґрунтових і підземних (глибинних) вод.

5) Напрямок руху і швидкість ґрунтових і підземних (глибинних) вод потребує жорсткого контролю, тому необхідно створювати спеціальні гідрогеологічні карти різних районів Росії.

Відповідь: _____.

2. Яке з наведених нижче слів (сполучень слів) повинно стояти на місці пропуску в другому (2) реченні тексту? Випишіть це слово (сполучення слів).

Однак
Навіть
Незважаючи на це

Отже
Тому

Відповідь: _____.

3. Прочитайте фрагмент словникової статті, в якій наводяться значення слова ВИХІД. Визначте значення, в якому це слово вживається у другому (2) реченні тексту. Випишіть цифру, що відповідає цьому значенню у наведеному фрагменті словникової статті.

Вихід, -ходу, ч.

1. Рух звідки-небудь назовні, за межі чогось. *Вихід у море.*
2. *перен.* Форма прояву, виявлення (звичайно про почуття).
3. Поява кого-небудь десь, прихід кого-небудь кудись. // Поява на сцені дійової особи. // Надходження в продаж із друку (книги, журналу і т. ін.).
4. Місце, яким виходять чи яким можна виходити назовні з чого-небудь, звідкись, або отвір, крізь який може щось виходити.
5. *перен.* Можливість, спосіб вийти із складного важкого становища, позбутися небезпеки і т. ін.
6. Кількість вироблених, вирощених і т. ін. продуктів.

Відповідь: _____.

4. В одному з наведених нижче слів допущено помилку в постановці наголосу: **НЕПРАВИЛЬНО** виділена буква, що позначає наголошений голосний звук. Випишіть це слово.

спИна
чорнОслив
каталОг
кропивА
донькА

Відповідь: _____.

5. В одному з наведених нижче речень **НЕПРАВИЛЬНО** вжито виділене слово. **Виправте лексичну помилку, дібравши до виділеного слова паронім. Запишіть дібране слово.**

Повітря було таке п'янке, що МИМОХІТЬ бажалося руху, крику.
Учитель МИМОХІДЬ зауважила, що завтра відбудуться загальношкільні збори.

Варіант 1154

ДОЩОВИТА хмара з незвичайною швидкістю наближалася до міста. Цьогорічний ДОЩОВИТИЙ травень таки добре набрид городянам. Поведінка цього хлопця одразу впадала в око: його вчинки були якісь дуже ДИВНІ.

Відповідь: _____.

6. В одному з наведених нижче числівників допущено помилку при відмінюванні. Виправте помилку і запишіть це слово правильно.

п'ятьома
вісімнадцятьма
сороками
вісімдесятма
п'ятьмастами

Відповідь: _____.

7. Установіть відповідність між граматичними помилками і реченнями, в яких вони допущені: до кожної позиції першої колонки доберіть відповідну позицію з другої колонки.

ГРАМАТИЧНІ ПОМИЛКИ	РЕЧЕННЯ
А) неправильна побудова речень із дієприслівниковими зворотами	1) Успіхів великих досягли завдяки наполегливій праці працівники області.
Б) неправильний порядок слів у реченні	2) Промовець сказав, що в деяких господарствах машини погано підготовлені до сівби, що може погано вплинути на результати збирання врожаю, що є неприпустимим.
В) уживання ненормативної форми дієприкметника	3) Тут ви отримаєте консультації по всім питанням.
Г) неправильне вживання прийменника	4) Першим до нас приходять слово з колисковою материнською піснею, тихою казкою, доброю ласкою.
Д) неправильна побудова складного речення	5) Хлопець повернувшись з лісу втомлений. 6) Літери, які придумали наші далекі предки, – це умовні знаки, що допомагають записати живий звук, висловити найтонші порухи людської душі. 7) Українська мова – це мова українського народу, який проживає не тільки в Україні, а й далеко за її межами. 8) Тимчасово непрацюючим тираспольчанам буде виплачена допомога. 9) Жоден учений не зможе точно сказати, скільки мов існує в світі.

Запишіть у таблицю вибрані цифри під відповідними буквами.

Відповідь:

А	Б	В	Г	Д

8. Визначте слово, у якому спрощення в групах приголосних НЕ відбувається. Вставте пропущену букву і випишіть це слово.

- хвас..ливий
- ненавис..ний
- сонцезахис..ний
- рідкіс..ний
- доблес..ний

Відповідь: _____.

9. Визначте рядок, у якому в обох словах пропущена одна й та сама буква. Випишіть ці слова, вставивши пропущену букву.

- інж..нер, п..дагог
- м..тець, р..портер
- б..тон, с..мфонія
- м..стецтво, інт..лігент
- к..рувати, д..лема

Відповідь: _____.

10. Випишіть слово, у якому на місці пропуску пишеться м'який знак.

- кін..цівка
- ковз..кий
- т..охкати
- жалієш..ся
- дощ..

Відповідь: _____.

11. Випишіть слово, у якому на місці пропуску апостроф НЕ пишеться.

- двох..ярусний
- дзв..якання
- роз..їхатися
- пір..ячко
- сузір..я

Відповідь: _____.

12. Визначте речення, у якому НЕ зі словом пишеться разом. Розкрийте дужки і випишіть це слово.

(НЕ)НАГРІТЕ заздалегідь залізо не зігнеш.

Немає на світі нічого страшнішого за (НЕ)ЛЮДЯНИХ людей.

Хліб (НЕ)ТІЛЬКИ (НЕ)МОЛОЧЕНИЙ, а й на тік (НЕ)ВОЛОЧЕНИЙ.

(НЕ)ПРИМУШУЙ голодного їсти варити.

Щербатого горшка вже (НЕ)ДОЛПІШ.

Відповідь: _____.

13. Визначте рядок, у якому обидва слова пишуться разом. Зніміть ризку і випишіть ці два слова.

на/перекір, в/день

ледве/ледве, що/дня

ані/трохи, давним/давно

водо/стійкий, пів/Тирасполя

купівля/продаж, лісо/повал

Відповідь: _____.

14. Укажіть всі цифри, на місці яких пишеться НН.

Усі важливі події в житті наших людей традиційно пов'язані(1)і з різними видами декоративних рушників, починаючи від щодо(2)о ужиткових «утиральних», до «покутніх», тих, якими увінчували куток з божницею. Рушники супроводжують людину від народже(3)я і до скону. На рушник у селянських родинах приймали новонародже(4)ого.

Відповідь: _____.

15. Розставте розділові знаки. Укажіть два речення, у яких потрібно поставити ОДНУ кому. Запишіть номери цих речень.

1) Кращі здобутки людства в різних галузях або царинах його життя рано чи пізно обов'язково потрапляють до спільної скарбниці загальнолюдських цінностей.

2) Природа завжди справляла й справлятиме величезний вплив на життя й розвиток людей.

3) І кожний народ кожна нація завдяки творчим зусиллям своїх кращих представників роблять свій внесок до цієї скарбниці.

4) Він був закоханий у струнку південні кипариси у повіті рожевими туманами гори у тихий шелест теплої прибою.

5) На узліссях горбах буйно порозкидав свої яскраво-жовті квіти жовтець.

Відповідь: _____.

16. Розставте розділові знаки: укажіть цифри, на місці яких у реченні повинні стояти коми.

Листя на гіллі передчасно пожовкло (1) скручувалось (2) і поволі осипалось (3) встеляючи іржавою кушпелою тротуари.

Відповідь: _____.

17. Розставте розділові знаки: укажіть всі цифри, на місці яких у реченні повинні стояти коми.

Хай (1) милі друзі (2) вам щастить (3) у дружбі вірній (4) в праці мирній.

Відповідь: _____.

18. Розставте розділові знаки: укажіть всі цифри, на місці яких у реченні повинні стояти коми.

Веселий день давно вже одгорів (1) і даль доносить пісню журавлину (2) а я їду (3) у морі ліхтарів...

Відповідь: _____.

19. Розставте розділові знаки: укажіть всі цифри, на місці яких у реченні повинні стояти коми.

Малишкова щирості сповнена (1) пісня скорила і місто (2) й село (3) бо в ній не водичка солонна (4) чи прісна (5) а те (6) що на серці лягло.

Відповідь: _____.

Прочитайте текст і виконайте завдання 20-25.

(1) В одній з недавніх телепередач, де велася бурхлива дискусія про проблеми сучасної освіти, модна телезірка вибухнула гнівною тирадою на адресу вчителів. (2) За її твердим переконанням, всі вони – це люди, у яких не склалося життя, невдахи, які програли боротьбу за успіх, вони прийшли в школу тільки для того, щоб помститися бідним дітям за свою зламану долю. (3) Зізнаюся: мене, людину вже літню, яка виросла в післявоєнні роки, ці слова приголомшили, нібито якийсь нечестивець посмів прилюдно поглумитися над святинею. (4) У перший момент мені здалося, що те, що відбувається – сцена з якогось фільму і телезірка просто-напросто відіграє негативну роль. (5) Але, на жаль, це був не фільм, і чомусь ніхто з публіки не вважав за можливе сказати хоч слово на захист вчителів.

(6) ... Йшов квітень 1947 року. (7) Ми, розлучені війною зі своїми батьками, росли без царя в голові, не визнаючи ні законів, ні правил. (8) Голод, постійні нестатки, суворі життєві умови – все це наклало свій відбиток на наші характери. (9) Тоді вважалося нормальним всіляко

Варіант 1154

показувати свою зневагу до вчителів, і чим більш зухвало ти себе вів, тим більше тебе поважали в хлоп'ячій компанії.

(10) Учитель фізики Іван Васильович Матвеев прийшов до нас у сьомий клас. (11) Ходив він повільно, із зусиллям спираючись на паличку, і коли ненавмисно зачіпав пораненою ногою кут парти, то лице ледь помітно здригалося від болю.

(12) У кінці місяця він, отримавши зарплату, повертався з роботи. (13) Його зустріла місцева шпана, щоб відібрати гроші. (14) Учитель, невисокий на зріст, переклав паличку з правої руки в ліву, потім двома пальцями – вказівним і середнім – легенько стукнув ватажка по верхній губі. (15) Той впав на землю, учитель подивився на розбійників і пошкандибав далі. (16) Звістка про те, що вчитель жартома порозкидав цілу банду, миттєво поширилася по всьому місту, а оскільки Іван Васильович вів фізику в нашому класі, то всі семикласники в тій чи іншій мірі вважали себе причетними до цього подвигу. (17) Ми навіть освоїли кілька характерних жестів свого вчителя, говорити стали повільно, протяжно, видом своїм показуючи, що вчитель поділився з нами секретними прийомами і тепер не доведи Бог кому-небудь нас образити.

(18) Одного разу я побачив, як Іван Васильович, спускаючись зі шкільного ганку, подав руку вчительці математики, яка йшла слідом. (19) Та зніяковіло почервоніла і подякувала вчителю. (20) У той же день, підкорюючись несвідомому бажанню у всьому бути схожим на вчителя, я подав руку своїй мамі, коли вона переходила через теплотрасу. (21) Мама здивовано посміхнулася, потім обняла мене і сказала: «Спасибі, милий! (22) Ти у мене вже зовсім великий!»

(23) Намагаючись здаватися дорослими, ми почали балуватися тютюном мало не з шести років. (24) Але, коли зрозуміли, що наш учитель не курить, більшість, в тому числі і я, залишили цю шкідливу звичку. (25) Якось Петька Федоров вилаявся матом – справа звична для нас. (26) Іван Васильович, почувши непристойне слово, пошепки сказав Петьці:

(27) – Це називається чоловіча слабкість.

(28) З того часу я старанно уникав нецензурних слів у своєму мовленні...

(29) Подумки озираючись на прожиті роки, я розумію, як багато правильного, мудрого і необхідного подарувала мені ця велика людина. (30) Навіть сьогодні мені ще хочеться триматися за його міцну руку, яка веде мене дорогою життя.

(За Є.О. Лаптевим)

20. Які з висловлювань відповідають змісту тексту? Укажіть номери відповідей.

- 1) Учитель фізики пишався тим, що дав відсіч хуліганам.
- 2) Раніше діти, незважаючи на те, що їх душі були поранені війною, завжди ставилися до вчителів з благоговінням.
- 3) Персонаж оповідання, намагаючись бути схожим на вчителя, подав руку своїй матері, коли вона йшла через теплотрасу.
- 4) Глядачі передачі красномовним мовчанням висловили свою рішучу незгоду з позицією телезірки.
- 5) Учитель навчав дітей своїм прикладом.

Відповідь: _____.

21. Які з перерахованих тверджень є правильними? Укажіть номери відповідей.

- 1) Речення 14 містить елемент опису зовнішності людини.
- 2) У реченнях 18-19 представлено розповідь.
- 3) У реченнях 29-30 автор підводить підсумок своїм роздумам.
- 4) У реченнях 3-4 представлено розповідь.
- 5) Речення 11 містить обґрунтування думки з речення 10.

Відповідь: _____.

22. З речення 7 випишіть фразеологізм.

Відповідь: _____.

23. Серед речень 6-11 знайдіть те, яке пов'язане з попереднім за допомогою особового займенника. Запишіть номер цього речення.

Відповідь: _____.

Прочитайте фрагмент рецензії, складеної на основі тексту, який Ви аналізували, виконуючи завдання 20-23. У цьому фрагменті розглядаються мовні особливості тексту.

Деякі терміни, використані в рецензії, пропущені. Вставте на місця пропусків (А, Б, В, Г) цифри, що відповідають номерам термінів зі списку. Запишіть під кожною літерою відповідну цифру.

24. «Розмірковуючи над поставленою проблемою, Є. О. Лаптев використовує різноманітні засоби виразності: так, у реченні 1 він використовує троп – (А) _____ («бурхлива дискусія»). Синтаксичний засіб – (Б) _____ (в реченні 8) і лексичний засіб – (В) _____ («шпана» в реченні 13 – «розбійники» в реченні 15) – занурюють нас в атмосферу післявоєнного

Варіант 1154

дитинства оповідача, а (Г) _____ («пошкандибав», «порозкидав», «стукнув») допомагають створити зриму уявлення про те, що сталося».

Список термінів:

- 1) парцеляція
- 2) книжні слова
- 3) розмовні слова
- 4) ряд однорідних членів
- 5) контекстні синоніми
- 6) анафора
- 7) риторичний вигук
- 8) епітет
- 9) синтаксичний паралелізм

Відповідь:

А	Б	В	Г

Не забудьте перенести всі відповіді у бланк відповідей №1 згідно з інструкцією щодо виконання роботи.

Частина 2

Для відповіді на це завдання використовуйте БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ №2.

25. **Напишіть твір за прочитаним текстом.**

Сформулюйте одну з проблем, поставлених автором тексту. Прокоментуйте сформульовану проблему. Введіть у коментар два приклади-ілюстрації з прочитаного тексту, які, на Вашу думку, важливі для розуміння проблеми вихідного тексту (уникайте надмірного цитування).

Сформулюйте позицію автора (оповідача). Напишіть, чи згодні або не згодні Ви з точкою зору автора прочитаного тексту. Поясніть чому. Свою думку аргументуйте, спираючись в першу чергу на читацький досвід, а також на знання і життєві спостереження (враховуються перші два аргументи).

Обсяг твору – не менше 150 слів.

Робота, написана без опори на прочитаний текст (не за даним текстом), не оцінюється. Якщо твір – це переказ вихідного тексту або повністю переписаний вихідний текст без жодних коментарів, то така робота оцінюється 0 балів.

Твір пишіть акуратно, розбірливим почерком.